

1. YAPILANDIRMACILIK

Tanım ve Temel Görüş

Yapılandırmacılık, bilginin bireyin önceki deneyimleri, inançları ve zihinsel şemaları aracılığıyla aktif olarak *inşa edildiğini* savunur. Bilgi, dışarıdan boş bir kap olarak alınıp doldurulan bir içerik değildir; öğrenen bilgiye anlam verir.

Temel Kuramcılar ve Katkıları

- . **Jean Piaget:** Bilişsel yapılandırma, eşleştirme/uygulama süreçleri, bilişsel gelişim evreleri (sensomotor, işlemsel öncesi, somut işlemler, soyut işlemler). Öğrencinin bilişsel düzeyi öğretim tasarımını etkiler.

- **Lev Vygotsky:** Sosyal etkileşimin öğrenmede merkezi rolü; ZPD (Zone of Proximal Development) ve "scaffolding" (destekleme) kavramları.
- **Jerome Bruner:** Keşfetmeye dayalı öğrenme; bilgi sunumunda sarmal (spiral) yaklaşım.

İlkeler

- Hatalar öğrenme için bilgi üretir; öğretmen rehberdir.
- Öğrenme, öğrencinin önceki bilgi ve deneyimleriyle ilişkilendirilir.
- Bilgi, sosyal etkileşim yoluyla anlam kazanır (Vygotsky). Sosyal etkileşim ve dil öğrenme süreçlerini güçlendirir.
- Öğretmen rehber, kolaylaştırıcı ve yönlendirici rolündedir.
- Öğrenci aktif katılım gösterir, kendi anlamını oluşturur.

- . Öğrenme süreci problem çözme, tartışma ve keşfetme etkinlikleriyle desteklenir.

Sınıf İçi Uygulamalar

- . *Proje tabanlı öğrenme*, tarihsel araştırma projeleri.
- . *Tartışma halkaları*, kaynak analizi ve kanıt değerlendirme etkinlikleri.
- . Görev temelli öğrenme: Öğrencilere çözmeleri için açık uçlu sosyal sorunlar verilir.

Sosyal Bilgiler Eğitiminde Kullanımı

- . Sosyal bilgiler derslerinde öğrencilerin olayları, tarihsel süreçleri ve toplumsal olayları kendi bakış açılarından analiz etmeleri teşvik

edilir. Örneğin; bir tarihsel olayı incelerken farklı kaynaklardan bilgi toplama, tartışma yapma ve çıkarımlar oluşturma süreçleriyle öğrenciler anlamı kendileri yapılandırırlar.

Örnek Etkinlik

Öğrencilerden "Bir şehrin göç almasının sebepleri" hakkında saha verileri toplayıp hipotez oluşturup sınıfta savunmaları istenir. Öğrenciler önce bireysel taslak hazırlar, sonra grupça sentezler.

- Kurtuluş Savaşı'nın nedenlerini araştırarak kendi kavramsal haritanızı oluşturun.
- Bir tarihi olayı farklı kaynaklardan araştırıp tartışma panosu hazırlayın.

- Vatandaşlık konusunu ele alarak, bir toplumsal sorunun çözümü için öneriler geliştirin.

2. DAVRANIŞÇILIK

Tanım ve Temel Görüş

Davranışçılık öğrenmeyi gözlenebilir davranış değişikliği olarak değerlendirir. Uyarıcı-tepki ilişkileri, pekiştirme ve ceza mekanizmaları öğrenmeyi şekillendirir.

Temel Kuramcılar

- . **Ivan Pavlov:** Klasik koşullanma (uyaran - tepki bağlama).

- **B. F. Skinner:** Edimsel koşullanma, pekiştirme ilkeleri, programlı öğretim.
- **John Watson:** Davranışçı yaklaşımın ilk savunucularından.

İlkeler

- - Öğrenme, dış çevreden gelen uyarıcılara verilen tepkilerle oluşur.
- - Pekiştirme (ödül ve ceza) öğrenmeyi güçlendirir.
- - Öğrenci davranışlarının ölçülmesi ve gözlenmesi önemlidir.
- - Öğrenme, aşamalı ve tekrarlayan süreçlerle sağlanır.

Sınıf İçi Uygulamalar

- Rutinlerin pekiştirilmesi (sınıf kurallarına uyma gibi).

- . Otomatik bilgi (tarihsel tarihler, coğrafi terimler) için tekrar ve alıştıırma.
- . Kısa geri bildirim döngüleriyle hataların düzeltilmesi.

Sosyal Bilgiler Eğitiminde Kullanımı

- . Davranışçı yaklaşım, özellikle hedef davranışların kazandırılmasında, değer öğretiminde ve sınıf yönetiminde etkilidir. Örneğın, vatandaşlık kurallarına uymayı öğrenen öğrenciler, olumlu davranışları için ödüllendirilir.

Örnek Etkinlik

"Milli bayram seremonisi" provaları ve katılım için puan sistemi; doğru tutum ve davranışlar ödüllendirilir.

- Sınıf kurallarına uyan öğrencilere hafta sonu grup etkinliği hakkı verilmesi.
- Vatandaşlık ve toplumsal sorumluluk konularında rol model davranışlar için rozet uygulaması.
- Geri dönüşüm etkinliklerinde katılım sağlayan öğrencilere sembolik sertifika verilmesi.

3. BEYİN TEMELLİ ÖĞRENME

Tanım

Beyin temelli öğrenme, öğrenmenin sinirbilimsel temellerini dikkate alarak öğrenme ortamını ve stratejilerini düzenlemeyi öngörür.

Duygular, çevresel uyaranlar, uyku, beslenme ve stres düzeyi öğrenmeyi etkiler.

Caine & Caine'in 12 İlkesi (Açıklamalı)

Aşağıda Caine & Caine (1991) tarafından öne sürülen, beyin temelli öğrenme ile ilgili 12 ilke yer almaktadır. Her madde kısa açıklama ve sosyal bilgiler eğitimi için not içerir.

1. **Beyin sürekli ve uyarılmaya açıktır.** Öğrenme, dikkat ve merakın olduğu durumlarda artar. (Sınıfta kısa ilgi çekici girişler kullanın.)
2. **Beyin paralel işlem yapar; çoklu girdileri kullanır.** Görsel, işitsel ve kinestetik öğeler birlikte çalıştırılmalı.

3. **Beyin bir bütün olarak öğrenir; parçalar yerine ilişkiler önemlidir.** Konuları bağlam içinde sunun, bağlantı kurdurun.
4. **Duygu ve düşünce ayrılmazdır; duygu öğrenmeyi güçlendirir veya zayıflatır.** Tarihsel anlatılarda duygusal bağ kuracak kişisel hikâyeler kullanın.
5. **Beyin, anlama arayışı içindedir; anlam üretmeyi sever.** Öğrencilerin kendi anlamlarını üretmelerine fırsat verin.
6. **Beyin, örüntüleri ve kategorizasyonları daha kolay işler.** Kavram haritaları ve zaman çizelgeleri kullanın.
7. **Öğrenme motivasyon ve yaşam amaçlarıyla bağlantılı olduğunda kalıcı olur.** Toplumsal konuları öğrencinin ilgisine göre bağlayın.

8. **Beyin, aktif bedene-nerve (beden-zihin) etkileşimi ile daha iyi öğrenir.** Drama, canlandırma ve saha çalışmaları önemlidir.
9. **Tekrarlama ve geri getirme güçlü pekiştirmelerdir.** Bilgiyi kısa aralıklarla tekrar ettirin.
10. **Stres, dikkat ve öğrenmeyi engelleyebilir; güvenli bir ortam gereklidir.** Sınıf psikolojik olarak güvenli olmalı.
11. **Beyin dünya ile etkileşime girerek öğrenir (sembolik ve gerçek deneyimler).** Hem soyut hem somut etkinlikler planlayın.
12. **Öğrenme bireyseldir; farklı beyinler farklı yollar kullanır.** Farklılaştırma ve seçenek sunun.

Sınıf İçi Uygulamalar

- . Kısa, duygusal açılış öyküleri veya görsel uyarıcılar.

- . Hareketli etkinlikler: harita üzerinde yürüme, rol oyunları.
- . Ders içerisinde aralıklı küçük molalar (enerji dönüşümleri), kısa hafıza geri çağırma uygulamaları.

Sosyal Bilgiler Eğitiminde Kullanımı

Sosyal bilgiler derslerinde beyin temelli öğrenme, öğrencilerin duygusal katılımını ve anlamlı bağ kurmasını destekleyen etkinliklerle uygulanır. Örneğin tarih konularında film, hikâye ya da rol yapma etkinlikleri duygusal bağlantı kurmayı sağlar.

Örnek Etkinlikler:

- Birinci Dünya Savaşı sırasında cephedeki bir askerin günlüğünü yazın.

- Cumhuriyet'in ilanı dönemini anlatan kısa bir drama hazırlayın.
- Tarihsel olayları duygu temelli görsellerle ilişkilendirin.

4. SORGULAMA TEMELLİ ÖĞRENME

Tanım

Öğrencinin sorular üretmesi, hipotez kurması, kanıt toplaması ve sonuç çıkarması sürecine dayanan yaklaşımdır. Dewey'in yansıtıcı düşünme ve Bruner'in keşfetme önerileriyle yakındır.

İlkeler

- Öğrenciler aktif soru sorar ve araştırma sürecine katılır.
- Öğretmen rehberlik eder, doğrudan bilgi aktarmaz.

- Öğrenme süreci problem çözme, hipotez kurma ve kanıt toplama etkinliklerini içerir.
- Eleştirel ve yaratıcı düşünme becerilerini geliştirir.

Sosyal Bilgiler Eğitiminde Kullanımı:

Öğrenciler toplumsal olayları sorgulayıcı bir bakış açısıyla inceler. Örneğin, “Demokrasi neden önemlidir?” sorusu üzerinden öğrenciler farklı görüşleri analiz eder ve tartışma yürütür.

Uygulama Örnekleri

- . Belge çözümleme atölyeleri (tarihî belgeler üzerinde sorgulama).
- . Yerel toplumsal sorunlar üzerine saha araştırmaları.

- . Yerel yönetimler neden vardır? Kendi yaşadığınız şehirde bir belediye uygulamasını inceleyin.
- . Bir toplumsal soruna çözüm önerisi geliştirin ve meclis oturumu simülasyonu yapın.
- . Basit bir saha araştırmasıyla çevrenizdeki toplumsal dayanışma örneklerini belgeleyin.

5. ÇOKLU ZEKÂ KURAMI

Tanım ve Uygulama

Howard Gardner'ın önerdiği yaklaşım; farklı zekâ türlerinin tanınması ve öğretimde çeşitlendirme gerektirir.

Zekâ Türleri:

1. Sözel-dilsel zekâ 2. Mantıksal-matematiksel zekâ
3. Görsel-uzamsal zekâ 4. Bedensel-kinestetik zekâ
5. Müziksel-ritmik zekâ 6. Sosyal-kişilerarası zekâ
7. İçsel-kişisel zekâ 8. Doğa zekâsı

Pratik İlkeler

- . Her etkinlikte en az 3 farklı zekâ türünü harekete geçir.
- . Öğrencilerin güçlü yönlerini kullanarak görevlerde farklı yollar sun.

Örnekler

- . Tarihsel bir olayı anlatırken: bir podcast (sözel-müzikal), bir zaman çizelgesi (görsel), canlandırma (bedensel), tartışma (sosyal).

6. DENEYİMSEL ÖĞRENME (KOLB)

Kolb Döngüsü ve Uygulama

1. **Somut Yaşantı:** Alan gezisi, staj, rol oynama.
2. **Yansıtıcı Gözlem:** Deneyim hakkında günlük, tartışma.
3. **Soyut Kavramsallaştırma:** Deneyimden çıkarılan ilkeler, modeller.
4. **Aktif Deneyimleme:** Yeni bilgiyi uygulanacak yeni bir görev.

Örnek Etkinlik

Öğrenciler, belediye meclisi toplantısını gözlemler (somut), gözlemlerini tartışır (yansıma), yerel yönetim karar alma süreçlerini kavramsallaştırır, kendi küçük meclis oturumlarını düzenler.

- Bir müze gezisine katılarak gözlemlerinizi yansıtıcı bir rapor hâlinde yazın.
- Kültürel mirasın korunmasıyla ilgili yerel bir projeye katılın.
- Okulda bir mini seçim düzenleyerek demokratik süreçleri deneyimleyin.

7. HÜMANİSTİK YAKLAŞIM

Bu yaklaşım, bireyin potansiyelini en üst düzeyde geliştirmesini hedefler. Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisi ve Rogers'ın kendini gerçekleştirme kavramı temel alınır.

Temel İlkeler:

- Öğrenme, öğrencinin duygusal ihtiyaçları karşılandığında gerçekleşir.
- Öğrencinin kendini ifade etmesine, özgüvenine ve yaratıcılığına önem verilir.
- Öğretmen rehber değil, destekleyici bir rol üstlenir.

Sosyal Bilgiler Eğitiminde Kullanımı:

Sosyal bilgiler derslerinde öğrencilerin empati kurması, toplumsal sorunlara duyarlı hale gelmesi ve insan haklarına saygı geliştirmesi bu yaklaşımın hedefidir.

Örnek Etkinlikler:

- Bir mültecinin yaşam hikayesini empatik bir bakış açısıyla yazın.
- İnsan hakları temalı bir poster tasarlayın.
- Toplumsal dayanışma konulu kısa film çekimi yapın.

7. EK YAKLAŞIMLAR

7.1 Sosyal Öğrenme Teorisi (Albert Bandura)

- . **Temel:** Öğrenme, gözlem ve model alma yoluyla gerçekleşir (örnek davranış herkes tarafından izlenir).
- . **Sınıf Uygulaması:** Rol modeller, akran öğretimi, video örnekleri.

7.2 Durumsallık / Situated Cognition

- . **Temel:** Bilgi gerçek bağlamında, sosyal pratik içinde anlam kazanır. Soyut bilgi, bağlamdan koparılarak zayıf öğrenilir.
- . **Sınıf Uygulaması:** Gerçek yaşam projeleri, sahada öğretim, mesleki uygulamalar.
- .

7.3 Bilişsel Yük Kuramı (Cognitive Load Theory)

- . **Temel:** Öğrenenin kısa süreli hafızası sınırlıdır; öğretim materyalleri bu yükü hafifletmeli.
- . **Sınıf Uygulaması:** Bilgiyi segmentlere ayırma, kademeli zorluk artırma, rehberli örnek sunma.

7.4 Metabiliş (Metacognition)

- . **Temel:** Kişinin kendi düşünme süreçlerini izleme ve düzenleme becerisi.
- . **Sınıf Uygulaması:** Öğrenciye öğrenme hedeflerini yazdırma, öğrenme günlükleri, kontrol listeleri.

7.5 Bağlantıcı Öğrenme (Connectivism)

- . **Temel:** Dijital çağda bilgi ağlar aracılığıyla öğrenilir; öğrenme, bağlantı kurma ve kaynakları yönetme yeteneğidir.
- . **Sınıf Uygulaması:** Çevrimiçi araştırma ağları, blog projeleri, e-portfolio.

9. ÖRNEK DERS PLANLARI VE ETKİNLİKLER

Ders Planı 1 — 9. Sınıf: "Sanayileşme ve Göç"

Hedefler: Öğrenciler sanayileşmenin nedenlerini ve göç üzerindeki etkilerini analiz eder. **Süre:** 2 ders saati **Yöntemler:** Yapılandırmacılık + Deneyimsel + Çoklu zekâ **Etkinlikler:**

1. Giriş: Kısa video ve gerçek işçi mektupları (beyin temelli duygusal uyarıcı).
2. Grup araştırması: Her grup bir sanayi bölgesini araştırır (sorgulama).
3. Alan çalışması taslağı: Yerel örnek veya sanayi müzesi ziyareti planlama (deneyimsel).
4. Sunum ve tartışma; portfolyo için yansıtıcı notlar.

Ders Planı 2 — 10. Sınıf: "Vatandaşlık ve Katılım"

Hedefler: Öğrenciler yerel demokratik süreçlere katılım yollarını değerlendirir. **Yöntemler:** Problem tabanlı öğrenme, sosyal öğrenme
Etkinlikler:

- . Sınıf meclisi kurulması ve gündem belirleme.
- . Rol oyunu: Belediye